

deures (II, 1946) i *Tusculanes* (I, 1948, II i III, 1950). El primer dels volums esmentats conté els llibres segon i tercer del *De officiis*; el text adoptat és, en general, el de l'edició d'Atzert. Els altres volums donen tot el tractat de filosofia moral anomenat *Tusculanae disputationes*; la introducció és un aprofundit estudi de les fonts de l'ètica ciceroniana. Quant al text, Valentí segueix el de Pohlenz, del qual s'aparta en pocs casos.

Mossèn Llorenç Riber ha fet la traducció dels volums II (1947), III (1950) i IV (1951) dels *Discursos* de CICERÓ, i el que signa aquestes notes, ha traduït els volums V i VI (1953), ha fet la revisió del text dels cinc volums i n'ha redactat la introducció i les notícies preliminars. Els cinc volums formen un cos de set discursos, que ha estat anomenat *les Verrines* perquè són l'acusació contra Gaius Verres, el pretor concussionari de Sicília. El volum II conté *Divinatio, Actio prima i De praetura urbana*; el III, *De praetura Siciliensi*; el IV, *De frumento*; el V, *De signis*, i el VI, *De suppliciis*. El text té per base les edicions de Peterson i d'A. Klotz, i per a *De signis i De suppliciis* s'ha tingut molt en compte la de Bornecque. — JOSEP VERGÉS.

Primer Curs Internacional d'Arqueologia de camp. — A Granada tingué lloc durant el mes de setembre de 1953 el primer Curs Internacional d'Arqueologia de camp, organitzat per la Comissaria General d'Excavacions Arqueològiques. S'entén per arqueologia de camp el treball directe als jaciments, i el seu objecte era la capacitació dels Comissaris d'Excavacions i els seus col·laboradors en la tasca d'extrema responsabilitat que és l'excavació arqueològica. Efectivament, com s'ha dit alguna vegada, l'excavació equival a la lectura d'un document històric que a mida que es llegeix es destrueix; això vol dir que, com sigui que no és possible de fer-ne noves lectures, cal refiar-se completament de l'encert de la primera. Aquí, i també fora d'aquí, aquesta idea no ha pas arribat a ésser assimilada, ni pels mateixos arqueòlegs professionals. Ben sovint es creu que excavar equival simplement a recollir els objectes que contenen els jaciments, quan la principal tasca és la d'observació minuciosa de les circumstàncies en què apareixen aquests objectes. Hi ha persones amb grans coneixements arqueològics que no serveixen per a aquesta labor delicadíssima i d'extremada responsabilitat, que requereix aptituds innates, desvetllades i afermades per una llarga pràctica. Aquesta convé de fer-la —i gairebé mai no s'hi fa— treballant al costat d'un excavador experimentat. Els ensenyaments llibrescos serveixen de molt poc, i els coneixements teòrics d'arqueologia gairebé per a res.

Al curs, l'assistència al qual era limitat, hi prengueren part trenta-cinc persones, onze de les quals eren estrangers i la resta hispans. El dirigí el Comissari general, professor Martínez Santa-Olalla, i es treballà principalment en els jaciments de Montefrío, Monachil, Baza, Almuñécar i Antequera. A les tasques de camp seguiren sessions de discussió de tècniques i resultats, que sovint foren molt interessants. S'organitzaran altres cursos, també d'assistència limitada, en els quals encara es pensa d'accentuar més el caràcter eminentment tècnic i pràctic que han de tenir i en els quals cal defugir tota disquisició teòrica, ja que la seva finalitat no és de formar arqueòlegs de saló, sinó arqueòlegs capacitats en la lectura dels jaciments. Seguint la comparació que hem fet al començament, suposem que un arxiu documental hagués d'ésser irremediablement destruït i que abans un Institut Històric tingués una ocasió d'estudiar-lo: seria molt millor que hi trametés un equip de bons paleògrafs i transcriptors de documents, encara que sense grans coneixements històrics, que no pas un equip d'historiadors sense gaire pràctica en la lectura directa de documents. — J. DE C. SERRA I RÀFOLS.

El Congrés Arqueològic de Galícia — Aquests congressos arqueològics espanyols han resultat d'una ampliació, no sé si del tot afortunada, dels tan profitosos congressos del sudest peninsular, iniciats a Cartagena uns quants anys abans. En efecte, si bé en aquestes reunions erudites es tracten temes arqueològics que interessen tota la Península —la col·laboració portuguesa ha estat intensa ja d'abans de convertir-se en nacionals

espanyols —, quasi sempre prenen, espontàniament, per la força mateixa de la realitat, un caràcter regional imposat pels problemes especials de la prehistòria del tros peninsular on tenen lloc. No cal ensenyar als prehistoriadors que a través d'aquelles reculades edats, no menys que en les més modernes, els fets socials que es presentaren a un cantell de l'antiga Hispània diferiren essencialment dels propis d'altres bandes del vast país. Concretament, aquest III Congrés, al qual concorreguérem amb la representació de la S. C. E. H., es centrà en problemes característics del nord-oest peninsular hispanoportuguès, i fou amb molt d'encert que, convocat per a Galícia, estengué les seves activitats al nord de Portugal, ja que, per damunt de fronteres artificials, els fets arqueològics són comuns en aquestes parts d'ambdós Estats peninsulars: la *civilització castrenya* d'una banda, els sempre misteriosos *petroglifs* de l'altra, foren els temes habituals de les deliberacions dels congressistes. Els estudis aportats foren molt importants i, en conjunt, el Congrés constituí un èxit científic i de públic, pel qual cal felicitar especialment el seu incansable organitzador i Secretari perpetu Dr. Antonio Beltrán, tant més que hagué de lluitar constantment amb l'especial modalitat que de bon començament hom havia projectat per a aquesta reunió: en lloc de centrar les activitats en una determinada població, des d'on es fessin les sortides o excursions necessàries, fou un congrés ambulat que crec que no celebrà mai dues sessions al mateix lloc. Si bé això n'augmentava l'interès turístic, en dificultava en gran manera l'eficàcia i el repòs necessari dels congressistes. S'obrí el Congrés a Ourense, es continuà per Santiago, Cruña, Lugo, Pontevedra, Braga, Guimaraes i Porto, i es tancà a Vigo; i encara es visitaren moltíssimes d'altres localitats d'interès arqueològic o amb excavacions en curs, de les quals només esmentarem Barbantes, Bóveda, Mogor, Santa Tecla, Montelios, Briteiros, Santa Luzia, etc. D'aquests ràpids recorreguts potser el més profitós fou la visita a institucions locals diverses on és retut culte desinteressat a la ciència arqueològica: els museus d'Ourense i de Pontevedra, de caràcter municipal, el de la societat hotelera de Santa Tecla, el de la famosa Sociedade Martins Sarmento, de Guimaraes, bressol gairebé de l'arqueologia prehistòrica portuguesa. Aquests exemples fan ressaltar més la manca d'institucions pariones en ciutats força més presumides i els congressistes no deixaren d'adonar-se'n. D'entre les personalitats que amb la seva participació a l'organització del Congrés es guanyaren l'agraïment dels assistents esmentarem el venerable erudit Sr. López Cuevillas d'Ourense, Chamoso de Santiago, Filgueira de Pontevedra, Russell de Porto, Cardozo de Guimaraes i Viana de Viana do Castello, a part la bonhomia de l'almirall Bastarreche, president del Congrés, i l'activitat del ja esmentat secretari Sr. Beltrán. Cal esmentar que la ja característica amabilitat portuguesa no es desmentí, i els congressistes foren acollits com a hostes tot el temps que restaren en territori lusità.

De les moltes comunicacions interessants presentades, esmentarem les d'Alfonso de Paço, Mário Cardozo, i Sobrino sobre les *Citàmies* i llur cultura; els petroglifs foren estudiats per aquest darrer i pel Sr. Diego Cuscoy, de Canàries, el qual presentà els paral·lels que les illes atlàntiques ofereixen en aquesta manifestació cultural de l'occident europeu. Encara, entre els temes diversos ens cal citar l'estudi de carros i rodes primitius del Sr. Emeterio Cuadrado, el de monuments representats en les monedes del Sr. A. Beltrán i el de datació de tresors monetaris del Sr. Pío Beltrán. Hom acordà celebrar el proper congrés a Cadis, el 1956. — ELIES SERRA I RÀFOLS.

Record a Blas Taracena. — La carrera científica de Taracena es distingeix per la seva vocació per l'arqueologia de camp i per la museografia. No se sentí mai atret per la càtedra, que requereix — o hauria de requerir — la permanència en el centre universitari on radica, i resulta incompatible, si s'exerceix amb veritable vocació, amb la mobilitat a què obliga la investigació sobre el terreny que, amb el seu aspecte essencial de la vigilància de les troballes que resulten de treballs completament aliens a l'arqueo-